

תשכב

סדר ברכת הנהנין י"א

(מז) כל דיני קרימות הללו אינן אלא כששניהם לפניו אבל אם אותו שדינו להקדימו אינו לפניו אינו צריך להמתין עליו¹ ואם הביאו לפניו בעודו מברך על מין הראשון אף על פי שבכוחותיהן שוות והשני חביב לו והוא ממין ז' מכל מקום יאכל ממין הראשון תחלה²:

פרק י"א

ברכת הריח הטוב צריך לברך³ קודם שיתחיל להריח כמו שמברכין על האוכלין קודם שישמעום⁴ לפי שאסור ליהנות מעולם הזה בלא ברכה⁵.

וכיצד מברך⁶ אם זה שהריח הטוב יוצא ממנו הוא מין עשב מברך בורא עשבי בשמים⁷ ויש לומר (עשבי) העיני⁸ בחורקו⁹ כמ"ש עשבות הרים (משלי כז):

(ב) ואם הוא מין עץ מברך עליו בורא עצי בשמים¹⁰ ואפילו אינו עץ גמור ממש כעץ האילן אלא גבעוליך שאינן רכים ממש כעשבים וירק אלא קשים קצת כגבעולי הפשתן¹¹ כגון שבלת נרד שקרוין אושפי"ג¹² וכן סימלק (שקרוין רוסמארי"ן)¹³ נקראין עיני לעיני ברכה זו כמו שמצינו בלשון הכתוב שהפשתן נקרא עץ כמ"ש ותמנמן בפשתי העיני¹⁴ וכן על ריח השמן¹⁵ משבולת נרד (שקרוין שפינגארד¹⁶) מברך בורא עצי בשמים¹⁷:

(ג) ואם הוא פרי הראוי לאכילה בין פרי העין כמו תפוח ואתרוג¹⁸ בין פרי האדמה¹⁹ מברך על ריחו ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר נתן ריח טוב בפירותי²⁰.

ואם נטלו בידו לאכלו בלבד והריח עולה מאיליו אל חוטמו אינו מברך על ריח זה והואיל ולא נטלו בידו כדי שיעלה הריח אל חוטמו רק לאכילה לברכה²¹ אלא אם כן נמלך ומגביה הפרי אל חוטמו ליהנות מריחו קודם שיאכלנו או מברך²² תחלה אשר נתן ריח טוב בפירות ואחר כך ברכת בורא פרי העין או בורא פרי האדמה ואוכלי²³.

ואפילו פרי שאינו ראוי לאכילה אלא על ידי תערובות²⁴ אם עקרו עומד לכך²⁵ כגון קנמון

כ וכת"ב בלוח ברה"ט פ"ג המ"ד.
כא וכת"ב בשוע"ר סי' רז ס"ו וש"י.

פרק י"א

א אף שאין הגוף נהנה ממנו כלל אלא הנשמה בלבד, כמבואר בשוע"ר סי' תרי"ב ס"ו. וראה לקו"ש ח"ד ע' 149 בשו"ת.

ב ברכות מג, א. מור ושוע"ר סי' רטז ס"א. ב"ח שם ד"ה ברכת הריח.

ג ראה גם שוע"ר סי' קסז ס"א וש"י.
ד רמב"ם הל' ברכות פ"ג ה"א. מור שם. לבוש שם ס"ב.

ה ברכות מג, ב. מור ושוע"ר שם ס"ב וש"י. וראה גם שוע"ר סי' רצז ס"ג.

ו מ"ו ס"ק יב בשם המדקדקים.
ז ברכות מג, א. מור ושוע"ר שם. וראה גם שוע"ר סי' רצז ס"ג.

ח פסקי ריא"ו ברכות פ"ו ה"ה אות ז. שלמי גבורים (לא, ב) אות ו. מ"א שם ס"ק מ. וראה גם לעיל פ"ו ה"ד"ו

שדין אילן לענין ברכת הריח וכלאי הכרח אינו רונה לדין אילן לענין ברכת הפירות. וראה בדי השלחן סי' סב ס"ק ג.

תורת מנחה. באור סדר ברה"ט ע' 347.
ט ברכות מג, ב. רש"י שם ד"ה חלפי. מור ושוע"ר שם ס"ז.
י ברכות שם. רבינו יונה ד"ה וסמלק. ש"ע שם.

יא הישעב, ו. ג. ברכות שם.

יב כמו במים הנסחפים מהדומם ולקמן ה"ו וש"י.
יג מ"ו ס"ק מ. וראה שוע"ר סי' תקא ס"ו.

יד בכל השנה. ולענין ימי הסמט ראה לקמן ה"ה.
טו ב"ח שם ד"ה וכתב עוד על ריח. א"ת רבת שם ס"ק מ.

טז ברכות מג, ב. מור ושוע"ר שם ס"ב (הנתן). א"ת וזאת שם ס"ק ג ואל"ה רבה שם ס"ק ה בשם כמה פוסקים

(אשר נתן). ראה גם שוע"ר סי' רצז ס"ג.
יז תוס' שם ד"ה האי מאן. רא"ש ברכות פ"ח ס"ו ג. מור ושוע"ר שם ס"ב.

יח פרי מגדים משבנות דרב סי' ר"ו ס"ק א. וראה גם לקמן ה"ה.

יט א"ת וזאת שם ס"ק ד. א"ת רבה שם ס"ק ג.
כ שו"ת הרישב"ח ח"א סי' שצז וסי' תתכ"ב בשם הראב"ד.

מ"א שם ס"ק ד. א"ת וזאת ס"ק ו ואל"ה רבת ס"ק מ. כ"א שם ס"ק ג.

תשכג

סדר ברכת הנהנין יא

(שקורין צימריני'ן³³ וצפורין (שקורין נעגלי'ן)³⁴ שעומדין תלביץ בתבשילין³⁵ יש אומרים שמברך על ריחם אשר נתן ריח טוב בפירות³⁶ ויש חולקים בזה³⁷ ואומרים שמברך עלהין בורא עצי בשמים³⁸ מאחר שאינם ראויים לאכילה בעינם.

ומספק יש לברך עליהם בורא מיני בשמים³⁹ שהיא כוללת כל המינים⁴⁰ ויוצא בה ידי חובתו בדיעבד על כל המינים⁴¹ וכן ברבר שספק לו אם הוא מין עץ או מין עשב⁴²:

(ד) ורדים שהם שושנים (שקורין רויז'ין) הגדלים בקרקע מברך על ריחם בורא עשבי בשמים⁴³ והגדלים באילן מברך בורא עצי בשמים⁴⁴ ואף על פי שראויים לאכילה במקחת⁴⁵ אין עיקרם עומד לכך אלא להריח⁴⁶:

(ה) וכל שאינו לא מין עץ ולא מין עשב כגון המור והוא מוסק (שקורין פיוז'ם בלשון אשכנזי⁴⁷) היוצא מחמטומרות שבצואר היה ידוע⁴⁸ שמתקבץ שם תחלה כמין דם ואחר כך מתבש ונעשה ממנו המור מברך על ריחו בורא מיני בשמים⁴⁹.

ואסור לאכלו וליתנו בתבשיל משום חשש דם⁵⁰ ויש מתירין⁵¹ ובעל נפש יחמוד לעצמו בספק של תורה:

(ו) שמן שפטמו בבשמים אם יש ממשות הבושם בשמן מברך על ריח השמן ככרכת הבושם עצי בשמים⁵² או עשבי בשמים⁵³ ואם סיננו מהשמן לגמור רק שריחו נקלט בשמן יש אומרים⁵⁴ שמברך בורא מיני בשמים ויש לחוש לדבריהם⁵⁵.

לד שולת הריש"א שם כשם הראב"ד.
מ"א שם ש"ק ג' מ"ז סי' ה.
לו כרכות מדר"ם ד"ה על הדרום. לבוש שם מ"ב. כ"ח שם ר"ה ואם אינו. מ"ז ש"ס ב.
לז ה"ה ששמה "דיוע". ראה רש"י ששפטים יח, א ד"ה ידעוני. תורה אור צג, א.
לח ברכות מג, א. לפירוש רבינו יונה שם ר"ה חו"ק. רא"ש ברכות פ"ז סי' לה. מור וש"ע שם מ"ב. מ"ז שם. מ"א שם מ"ק ג'. וראה גם שו"ע"ר סי' רצג ס"ז.
לט רבינו יונה שם כשם הרמ"ה. הובא ברא"ש ובמור ופי"ו ונ"א שם.
מ רבינו יונה שם. הובא גם שם. וראה שו"ע"ר סי' תמו ספ"ז. תורה אור שם. לקטני תורה נשא א"א, א. גידול תורה (ג'ו) חכ"ה סי' קנה. כתבי יד ארזיק ח"א ע' ש.
מא ברכות מג, מ"א. לפירוש העיקר ערך כשר. הובא ברבינו יונה שם ד"ה וכשרתא וברא"ש שם סי' לו ובמור שם.
מב ב"י שם ד"ה והרמב"ם ברע"ת הרמב"ם וברא"ש. שו"ע שם מ"ז.
מג רבינו יונה ורא"ש ומור שם בשם הראב"ד. פסקי רא"ו ברכות פ"ז סי' י"ז. שלשי דגבורים ברכות פ"ז (לא, ב) אות ד. ודעה ראי' ה"ה דעת רבינו הנבאל (בתוס' ברכות שם ד"ה משאה) ורש"א ורש"א. שם ד"ה אמר מר (ומרא) לפי פירוש הב"י שם ד"ה ומ"ש רבינו ולמולי עלמא. וגם דעת הרמב"ם לפי פירוש הב"ה (שם ד"ה ומ"ש רבינו אמרם. הובא במ"א שם מ"ק ג').
מד אבל לא החוישין לדברי מור וש"ע שם בשם יש אומרים שלא לברך כלל, ויחיד הוא נטר כל האנושין (כ"ח ונ"א שם. נחלת צבי שם מ"ק ג'. איליה ונאט שם מ"ק ש. א. איליה רבה שם מ"ק זכ). וראה ב"י השלחן סי' סב מ"ק יב. תורת מנחם. באור סדר ברה"ט ע' 355 הערה 4.

כב ברכות מדר"ם ד"ה על הדרום (קמנו). מור (קמנו) וש"ע שם מ"ב (קמלי'ה). מ"ז שם מ"ק ד (צמירי'ה). לבוש שם מ"ז (קמנו). וראה איליה ונאט מ"ז ו איליה רבה שם מ"ק ז. ורבינו שקורין תלביץ אף שרגליץ גם לאכלו, כדלעיל פ"ז ה"ה. וראה ב"י השלחן סי' סב מ"ק ה. תורת מנחם.
כג ברכות מדר"ם שם (נעגלי'ן). שו"ע שם (קלאר'ו). מ"ז שם (שהוא נעגלי'ה). וראה לעיל פ"ז ה"ה וה"ב שאין נאכלין אלא ע"י תערובת.
כד וכן אם עומדים לאכלן במרקחת, כדלקמן ה"ה. וראה באור סדר ברה"ט ע' 352. וגם גילולת להריח בתב, כדלקמן ה"ה.
כה רא"ש ברכות פ"ז מ"ז (לענין קנה). מור שם (לענין קנה וקמנו וכונא בהם). שו"ע שם (קמלי'ה וקלאר'ו).
כו ברכות מדר"ם שם (קנה וקמנו נעגלי'ן וכו"ב). הובא במור שם. איליה רבה שם מ"ק ז.
כז כדלעיל מ"ב שנקראים עין לענין ברכת הריח, אף שלענין אכילה ברכת הקמנון בורא פרי הארטה כדלעיל פ"ז ה"ה. וראה באור סדר ברה"ט ע' 352.
כח אמר סי' שה. איליה ונאט ורבה שם.
כט אפילו על הפירות (כ"י ד"ה ועל כולם. מ"ז שם מ"ק ג').
ל רבינו ה"ל ברכות פ"ז ה"א. מ"ג עשין בו ה"ל ברכות הריח. מור וש"ע שם מ"ב. וראה גם שו"ע"ר סי' רצג ס"ג.
לא רמב"ם שם ד"ה. תוס' ברכות מג, א ד"ה ועל הדרום, בשם ר"ה"ם מקמי' (מ"ב' שם). מור וש"ע שם.
לב מדרכי ברכת פ"ז רמו קגו. תהות מייטונות ה"ל ברכות פ"ז אות ג' כ"י ד"ה כתוב במדרכי.
לג רמב"ם שם ה"ו. רא"ש ברכות פ"ז מ"ז. מור וש"ע שם מ"ג. וראה לעיל פ"ז ה"ד שלענין אכילה ברכת כל הדרים הוא בורא פרי הארטה.

תשכד

סדר ברכת הנהנין יא

אבל מים הנסחטים מהבושם הרי הם כממשות הבושם ומברך על ריחם כברכת הבושם¹⁰⁰ לדברי הכל¹⁰¹.

וכן על ריח שרף הנוסף מהעצים כגון הלבונה והמינטיב¹⁰² מברך עצי בשמים¹⁰³:

(ז) ואם יש בתוך השמן ממשות משניהם מעצי ומעשבי בשמים מברך בורא מיני בשמים¹⁰⁴ לדברי הכל¹⁰⁵ וכן אם עצי ועשבי בשמים שהוקים ומעורבים יחד בעינים בלי תערובות שמן מברך על ריחם בורא מיני בשמים¹⁰⁶ אבל אם אינם שהוקים ואפשר להפרידם צריך לברך על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו¹⁰⁷.

וטוב להקדים ברכת עצי בשמים לעשבי בשמים¹⁰⁸ ואם יש ביניהם הדם הוא מוקדם לברכה¹⁰⁹. ואם יש לפניו גם דבר שברכתו בורא מיני בשמים צריך להקדים ברכת עשבי בשמים לבורא מיני בשמים¹¹⁰:

(ח) אין מברכין על הריח הטוב אלא אם כן נעשה להריח בוי¹¹¹ אבל מוגמר¹¹² שמגמרים בו את הנבדלים ליתן בהם ריח אין מברכין עליו לפי שלא נעשה להריח בעצמו של מוגמר¹¹³ ואין צריך לומר מוגמר שמגמרין בבית להעביר ממנו ריח רע ואפילו בשמים שמולך עמו האסמנים לבית הכסא לנטל הריח רע אין מברכין עליהם¹¹⁴ כלל אף אם בא להריח בהם¹¹⁵ שלא בבית הכסא הואיל ואין עומדים להריח בהם להיטות מריחם רק להעביר ריח רע בלבד.

ולכן יש אומרים¹¹⁶ שהמריח באתרוג של מצוה אין מברך עליו כל בשעת ימי החג¹¹⁷ אף על פי שמתור להריח בו¹¹⁸ אינו עומד להריח בו אלא לנטל לשם מצוה ואינו דומה לאתרוג של כל השנה¹¹⁹ ושאר פירות העומדים לאכילה שאף על פי שעיקרם לאכילה מכל מקום רגילות הוא גם כן להריח מהם בשעת אכילה ולכך נקראים גם כן עומדים לריח¹²⁰. ויש אומרים¹²¹ שגם בשבטת ימי החג מאחר שמתור להריח בו נקרא גם כן עומד לריח כמו בשאר ימות השנה ולכן טוב למנוע מלהריח בו כל החג להנצל מספק ברכה¹²².

מה רמב"ם הל' ברכות פ"א ה"ג. רא"ש ברכות פ"ו ס"ז.

מור ושוע"ע שם פ"ג. וראה גם לעיל סוף ה"ב.

מו ע"י רבינו יונה ברכות מג, א ד"ה וכתב רמ"ל, מ"ש בשם הראב"ד. ובכ"ח שם ד"ה ומ"ש רבינו זמני הורז, דנקטין כהרמב"ם ודרא"ש. וראה מ"א ס"ק ו דרדונו אפילו למאן דפלגי נבי ברכת המפירות (לעיל פ"ו ה"ב). וראה שם הגדולים.

מז ראה רש"י ביצה ל"ג, ב ר"ה במוסמקי (הובא במ"א שם ס"ב ח) שרף של עין ב' וריחו הנהה לריח לבונה ובלשון ערבי קורין אותו מוסמק¹²³.

מה רמב"ם רא"ש וטור ושוע"ע שם.

מט רבינו יונה (שם ר"ה וכשרתא) ורא"ש (ס' לו) וטור שם בשם הראב"ד. ש"ע שם ס"ו.

נ פרישה שם ס"ק ח.

נא ראה אלה ונשא שם ס"ק יב ואלה רבה שם ס"ק מז.

נד רמב"ם שם פ"ט ה"ד. מור ושוע"ע שם ס"א.

נז ורוח ס' שכנ, ב"י שם ד"ה כתב דרוקח. לבוש שם ס"א. ובדלעיל פ"ו ה"ז לענין אכילה פירות, ובלוח כהד"ג

פ"ג ה"ז וש"י.

נד ברכות מג, ב. לגורסת הרא"ש שם ס' לג. מור ושוע"ע שם ס"א – לענין קידמת הדם לשמן. וראה שוע"ע ס' רצו ס"ז. ודוינו בכל השנה, אבל בניו המכות ראה לקמן

סוף ה"ח.

נח שהוא ברכה כללית יותר כדלעיל ה"ג.

נו ברכות ג, א. מור ושוע"ע ס' רח ס"ב

נז בשמים הניתנים על גבי נהלים להפנת ריחם. וראה גם שוע"ע ס' רגב ס"א.

נח ברכות שם. מור ושוע"ע שם ס"ג. ד"ן נדרים המוגמרים יתבאר לקמן ה"א.

נט ברכות שם. רש"י שם ד"ה בשמים. מור ושוע"ע שם ס"ב. מ"א שם ס"ד.

ס שימה מקובצת ברכות שם ר"ה ואסקנא. מ"א שם ס"ק א.

סא רבינו שטחה, הובא במרדכי ברכות רמז קמז. הגהות מישינויות הל' ברכות פ"א אות ה בשמנו. ודעה הב' בבור ושוע"ע ס' רמז ס"ד.

סב סדר ברכות (רמ"מ) ברכת הריח. ס"א ה' תרג' ס"ק א. אלה רבה שם ס"ק ב ובס"י רמז ס"ק כב.

סג סוכה ל"ג, ב. מור ושוע"ע ס' תרג' ס"א.

סד דלעיל ריש ה"ג.

סה מ"ז שם ס"ק ד.

סז ראב"ה ח"ב ס' תרפא. ודעה דא' בבור ושוע"ע ס' רמז ס"ד.

סז סמ"ק ס' קצנ. ש"ע ס' ס"ד. וס' תרג' ס"א.

תשבה סדר ברכת הנהנין יא

אבל החרם מן הדין אסור להריח בו¹⁰⁰ כל ההג¹⁰¹ כמו שנתבאר בהלכות לולב¹⁰²:

(טז) וכן פלפלין ונגביל כתושין¹⁰³ אף מי שנהנה מריחם יש אומרים¹⁰⁴ שאין לברך עליו לפי שמכיוון שעשויון להבלק בלבד ואין גולות כל כך להריח בהם לא נקראו עומדים לריח כלל מה שאין כן קנמן וצפורן¹⁰⁵ גולות הוא להריח בהם אפילו שלא בשעת אכילה וגם כשמשימים אותם בחבשיל מתכונים גם להיות ריח התבשיל נודף ויש הולקין בוה¹⁰⁶, ולכן נכון למנוע שלא להריח בהם¹⁰⁷, וכן שלא להריח בלחם חם אם יש לו ריח טוב להציל מספק ברכה¹⁰⁸:

(י) ואפילו בשמים העומדים להריח בהם אם הם מונחים באיזה מקום שלא הונחו הם כדי להריח בהם שם כגון שהונחו בחדר להצניעם ולשמרם הרי הנכנס לשם ומריח אינו מברך ואפילו נכנס כדי להריח בהם¹⁰⁹. אבל כשמונחים בחנות שנמכרים שם צריך לברך על ריחם כל הנכנס לשם ונהנה מהריח¹¹⁰ לפי שבהנחתם שם מתכוין המוכר גם שיעלה מהם ריח טוב ויקפצו עליהם קונים¹¹¹ וכן המוכר¹¹² מברך בפעם הראשונה¹¹³ שנכנס ונהנה מהריח.

ואפילו המונחים בחדר להצניעם שם אם נטלו בידו והגביהם ממקומם להקריבם אל חוממו להריח בהם צריך לברך מאחר שהם בעצמן עומדים להריח רק שבמקום זה שמונחים עתה אינם מונחים לריח וכיון שהגביהם בידו הרי שינה מקומם לתוך ידו כדי להריח (ומשמע זה הנוטל פרי בידו לאכלו בלבד ואחר כך נמלך ומגביה הפרי בידו אל חוממו להריח בו צריך לברך כמו שנתבאר לעיל¹¹⁴ לפי ששינה מקומו הראשון שהיה שם הפרי שלא לריח שהוא ידו):

(יא) ריח טוב שאין לו עיקר כגון בגדים המונגמרים יש אומרים¹¹⁵ שאין מברכין על ריחם וטוב לחוש ולמנוע מלהריח בהם¹¹⁶ אבל כלי שהיו בתוכו בשמים ונקלט הריח לתוכו לדברי הכל אין לברך עליו לפי שלא הונחו בו הבשמים כדי שיקלוט הריח אל תוכו¹¹⁷:

(יב) רואה פרי חדש שמתחדש משנה לשנה או אפילו שני פעמים בשנה¹¹⁸ ונהנה בראייתו מברך שהחינו אפילו רואהו כיד חבירו או על האילן ואם אינו נהנה בראייתו אינו מברך עד שעת אכילה והעולם נהגו שלא לברך בכל ענין עד שעת אכילה

סח טובה שם. מור ושילע' סי' תרנ"ג ס"א.

טט ר"א באור סדר ברה"ט ע' 361.

ע סי' תרנ"ג. אבל סי' זה בשוע"ר לא הגיע לדינו. שיעורי כנסת הגדולה רס"ז רצו בהנחות המור. עולת תמיד סי' רצ"ג ס"ק א. אלה רבה שם ס"ק א.

עב מ"ז י"ד סי' קח י' בשם מצאתי כתוב. נקדחת הדבקה שם בשם אור ישראל בשם הב"ח - לענין פלפלין, אלה רבה שם - אף לענין ונגביל. וראה גם שוע"ר סי' רצ"ג ס"ה.

עג דלעיל ה"ג וש"נ.

עד משה משא סי' תקנ"ב בשם מורא"י. מ"ז שם ובאו"ח סי'

רצ"ג ס"ק ה. שיעורי כנסת הגדולה שם - לענין פלפלין.

עולת תמיד שם - אף לענין ונגביל.

עה ראה מ"א סי' רצ"ג ס"ק א. שרינו בפת דלקמן.

עו רמ"א סי' רמ"ג ס"ד.

עז מ"א סי' ר"ז ס"ק א.

עח ב"ח שם ד"ה הנכנס. אלה רבה שם ס"ק א.

עט ברכות נ"ג, א. מור ושילע' סי' ר"ז ס"א.

פ לשפת הב"ח הנ"ל שמברך אף שלא נתכוין להריח. ראה

מ"ז שם ס"ק א.

פא משא"כ ביצא על גנת לחור (מור ושילע' שם).

פב הלכה ג.

פג רמב"ם הל' ברכות פ"ט ה"ח. שילע' שם ס"ג.

פד דלחמור שם צריך ברכה. וראה מ"ז שם ס"ב.

פה מ"ז שם.

פו מ"ז סי' רבה ר"ה גמ"ש רבינו ואם אינו. רמ"א שם מ"ז.

מ"א שם ס"ק יג בשם התוס' (ברכות לז, ב ר"ה הוד).

ובלוח ברה"ט פ"א ה"ב 'מומן לזמן', וש"נ.

תשכו

סדר ברכת הנהנין יאיב

כדי שלא לחלק בין מי שנהנה בראייתו למי שלא נהנה. ויברך תחלה שהחיינו¹⁹ ואחר כך בורא פרי העץ או בורא פרי האדמה והמברך בשעת ראייה לא הפסיד אם נהנה בראייתו²⁰:

(יג) אין לברך עד שנגמר תשלום גידול הפרי ומכל מקום אם בירך משהוציאו הפירות שהם ראויים לברכה²¹ שהיא על דרך שנתבאר בפ"ז²² אין צריך לחזור ולברך שהחיינו אחר תשלום גידולם²³.

ואם לא בירך בראיה ראשונה או באכילה הראשונה יש לברך על הראיה השניה או על האכילה השניה בלא שם ומלכות²⁴:

(יד) פרי שיש בו מינים הרבה מברך על כל מין ומין כגון שני מיני אגסים (שקורין גראילי"ן ובאר"ן) או תפוחים (כגון תפוח שבשדות ותפוח שבעצי העיר) או גודרניות (כגון שקורין וינקש"ל וקארש"ן) ואפילו יש להם מעם אחר כגון אדומות ושחורות²⁵.

(טו) אין מברכין שהחיינו אלא על דבר הניכר היטב שהוא חדש ואין עתה כיוצא בו מן הישן לפיכך אין מברכין אלא על פירות שאינן יכולין להתקיים משנה לשנה שכשמוציא החדש אין בעולם כיוצא בו מן הישן ואף שיש מקיימין אותם על ידי תחבולות הם מעט מועה ואין חוששין להם אבל מיני ירקות שממיינים אותם בבורות ומתקיימים שם כל ימות השנה (שקורין רעמא"ך או בוריקע"ם) אין מברכין עליהם בהדושם הואיל ויש ישנים רבים כיוצא בהם ואף אם הוא לא אכל מהם כל ימות השנה הרי אחרים רבים אכלו מהם.

ואם החדש ניכר היטב כמעט וגם כמראותו מברכין עליו שהחיינו כגון הרפיות שעושיין מדהן חדש שניכרים היטב שהם חדשים כמראית העין וכמעטם שהוא לשבח²⁶:

(טז) ריח המתחדש משנה לשנה יש אומרים²⁷ לברך עליו שהחיינו כמו על פרי מאכל ויש חולקין²⁸ לכן יש לברך בלא שם ומלכות²⁹:

פרק יב

בל שמחת לכב הבאה לאדם ממוכת עולם הזה³⁰ חייב לברך עליה ואם אין עמו שותף ממוכה מברך שהחיינו ואם יש עמו שותף ממוכה מברך המוכ והמטיב:

(ב) כיצד בנה בית חדש או קנה, או קנה בנדים חדשים אפילו יש לו בית ובנדים כיוצא בהם צריך לברך שהחיינו וכן אם קנה וחזר וקנה צריך לברך על כל פעם ולא על

צה שולח רב"ז ה"א סי' רצג. כנסת הגדולה סי' רכב בהנחת הפור. מ"א שם סי' יב.
צו דברי המדות ברכות פ"ז אות קכ. שירי כנסת הגדולה סי' רש. הנהגות דמור אות ב. מ"א סי' רש. סי' א. א"ה רבה שם סי' ב. בשם מדר"ם ר"ן.
צז ראה גם שוע"ר סי' נו סי' י"ג. וראה שולחן ערוך א"ח סי' ג. אות פ. וסי' קד. אם גם בברכת שהחיינו אומרים ספק ברכות להקל.

פרק יב

א וכו' בלוח ברה"ג פ"א ה"א ושי"ג, ושם: לפיכך מעמימים.

פז פרי מגדים אשל אברם סי' ג. וראה גם לקטן פ"ב ה"ג. לענין ברכת המוכ והמטיב. שוע"ר סי' כב לענין שהחיינו בלבישת ציצית, ושי"ג.
פח וכו' בלוח ברה"ג שם ושי"ג.
פט בלוח ברה"ג שם ה"ג. ראויים לברכת בורא פרי העץ. וראה ברי השלחן סי' פ. סי' ג. תורת מנחם.
צ הלכה א.
צא וכו' בלוח ברה"ג שם ושי"ג.
צב וכו' בלוח ברה"ג שם ושי"ג.
צג וכו' בלוח ברה"ג שם ה"ד ושי"ג.
צד וכו' בלוח ברה"ג שם ה"ה ושי"ג.